יום ו' י"ט מר חשון תשפ"ז
כניסת שבת: 16:36
יציאת שבת: 17:26
רבינו תם: 18:03
הזמנים לפי אופק באר שבע

פרשת וירא

בס"ד

אור דנר

ערכתי וחיברתי בס"ד: נריה אטון

ההבדל בין אנשי סדום לדור המבול ואנשי נינוה

בפרשתנו מתארת התורה בהרחבה את סיפור הפיכתן וחורבנן של הערים סדום ועמורה. חז"ל במדרשים שופכים אור על עומק שפלותם המוסרית של אנשי המקום, ומבהירים כי רשעותם לא הייתה סתם התנהגות עבריינית, אלא מערכת חוקים ממוסדת ואכזרית שנועדה למחוק כל זכר של חסד, צדקה ועזרה לזולת.

המדרש מספר כי באותן ערים חוקקו חוקים קשוחים האוסרים על הכנסת אורחים או מתן מזון לעניים, ומי שהפר חוק זה נידון למוות אכזרי. כך קרה לנערה שריחמה על עני גווע ברעב והחביאה עבורו לחם, כשבני העיר גילו זאת, הם מרחו את גופה בדבש והעמידו אותה על חומת העיר כדי שדבורים יעקצו אותה למוות. חוקי המשפט שלהם היו מעוותים לחלוטין: היה להם מתקן מיוחד המכונה "מיטת סדום" - אורח ארוך מדי קוצץ, ואורח קצר מדי נמתח בכוח עד שמתו. גם הגזל היה מתוחכם ו"חוקי": כל תושב היה גונב מעוברי האורח פריט השווה פחות מפרוטה, כך שלא ניתן יהיה לתבוע אותם לדין, עד שהיו משאירים את האדם חסר כל. ואם עובר אורח נפצע מתקיפה, בית המשפט חייב אותו לשלם לתוקף שכר על כך ש"הקיז את דמו". בשל הרשע המוחלט הזה, החליט הקב"ה בהחלטה חד-משמעית להפוך את הערים מן היסוד.

לעומת זאת, כשמתבוננים אחורה שתי פרשיות, אנו לומדים על דור המבול שחטאו היה גם הוא חמור עד מאוד, ועסק בגזל, חמס, גילוי עריות ושפיכות דמים. הקב"ה החליט למחוק גם אותם, אך שם היה הבדל מהותי: במשך 120 שנה לפני המבול ציווה ה' על נח לבנות תיבה כדי לעורר תשומת לב, להתריע בפני אנשי דורו ולהעניק להם הזדמנות ממושכת לחזור בתשובה.

סיפור דומה נוסף אנו מוצאים אצל יונה הנביא ואנשי נינוה. המקרא מעיד כי נינוה הייתה עיר מלאה חמס, עושק וגזל ממוסד של החזקים כלפי החלשים. ובכל זאת, למרות רשעותם, הקב"ה שלח אליהם את יונה הנביא כדי להעניק להם התראה מפורשת של ארבעים יום. אנשי נינוה שמעו את האזהרה, חזרו בתשובה וניצלו מחורבן כאן עולה שאלה נוקבת: מדוע אצל אנשי סדום נהג הקב"ה בחומרה כה יוצאת דופן?

מדוע להם לא ניתנה שום התראה מראש - לא על ידי מאה ועשרים שנה של בניית תיבה, ולא על ידי נביא שיזהיר אותם? התשובה לכך טמונה בהבדל עמוק בשורש החטא: אנשי דור המבול ואנשי נינוה

חטאו - אך ידעו היטב שהם עושים מעשה רע. הם פעלו מתוך יצרים וחמדנות, אך המצפן המוסרי הבסיסי שלהם היה קיים. לכן, כשהם קיבלו התראה, היה להם סיכוי להתעורר, להכיר באשמתם ולתקן את דרכם אולם, אנשי סדום הפכו את הרע לטוב ואת החטא לאידיאולוגיה ממוסדת. בסדום חוקקו חוקים שקבעו כי עשיית טוב היא עבירה פלילית. נתינת צדקה או הכנסת אורחים נחשבו לפשעים חמורים, והדיינים השתמשו בחוק כדי להכשיר את העושק והרוע. כאשר חברה מגיעה למצב כזה, שבו המוסר התהפך לחלוטין והרשע נתפס כדבר ה"נכון" וה"צודק", אין שום טעם בהתראה. אנשי סדום לא האמינו שהם עושים משהו רע, וכשאין שום פתח פנימי לחרטה, לא נותר אלא להפוך את העיר מן היסוד.

המסר הנוקב לחיינו ברור: כל עוד אדם חוטא ויודע שהוא טועה, שערי התשובה פתוחים בפניו. הסכנה האמיתית מתחילה כאשר אנו מתחילים להצדיק את העוולות שלנו, לנרמל התנהגות רעה ולהפוך את חוסר הרגישות והאטימות לנורמה מחייבת. התורה מלמדת אותנו לשמור תמיד על המצפן הפנימי נקי וישר, ולעולם לא לתת לחוקי הנוחות או החברה לגבור על החובה האנושית והיהודית הבסיסית ביותר - עשיית חסד, חמלה וצדקה עם הזולת.

כמו שאמרו חז"ל במסכת זבחים (קט"ז ע"ב), רחב הידועה מיריחו חטאה במשך ארבעים שנה ברציפות בחטאים הקשים ביותר, אך ברגע דרמטי ומתוח אחד של הכרה באמת, היא בחרה להציל את המרגלים והביעה חרטה עמוקה וזעקה: "ה' אלוהיכם הוא אלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". למרות כמות החטאים העצומה שלה, הקב"ה קיבל את תשובתה המלאה באהבה, היא התגיירה, נישאה ליהושע בן נון, וממנה יצאו שמונה נביאים כוהנים ובהם ירמיהו הנביא - מה שמוכיח שאין מספר לחטאים שאי אפשר למחוק בדמעות של חרטה כנה, כל עוד האדם יודע שטעה ואינו מצדיק את העוול.

שימו לב!!! מי שטעה וחטא והצטער, יש לו הזדמנות עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם. אבל מי שחטא ולא מצטער ומצדיק את הטעויות שלו הוא סוגר את האפשרות שלו לתקן, עלינו לזכור ולהפנים זאת, בברכת שבת שלום ומבורך.

דבר תורה לסעודה ראשונה

"וירא אליו ה' באלני ממרא"

בפתח הפרשה מביא רש"י את מאמרו של רבי חמא בר חנינא. (בבא מציעא פ"ו:) "אותו היום יום שלישי של מילתו של אברהם היה, ובא הקדוש ברוך הוא לשאול באברהם" (לדרוש בשלומו).

תוהים על כך כמה מחכמי ישראל: מהיכן נמצאנו למדים, שהקב"ה בא אל אברהם דווקא ביום השלישי למילתו?

מסביר זאת האדמו"ר רבי ישראל מצ'ורטקוב בדרך הבאה: כידוע, עומד העולם על שלושה עמודי יסוד: תורה, עבודה, וגמילות חסדים. אברהם אבינו נטל עליו את עמוד החסד, ולכן דבק בהתמדה בקיום מצוות הכנסת אורחים. אולם לאחר שנימול והיה מרותק למיטתו, נבצר ממנו לקיים בפועל מצווה גדולה זו ובימים אלה היה אברהם בבחינת "חשב לעשות מצווה, ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" (ברכות ו') וכיוון שמכל מצווה שאדם עושה, נברא מלאך - גם מרצונו הטוב של אברהם לקיים מצוות הכנסת אורחים, נבראו מלאכים. ביום השלישי גבר צערו של אברהם, על שלא זכה להתעסק במצוות הכנסת אורחים זה שלושה ימים - לכן שיגר אליו הקב"ה את שלושת המלאכים, שנבראו מחפצו העז של אברהם לקיום המצווה במשך שלושת הימים האחרונים. בכך ביקש ה' לפייס את אברהם ולהוכיח לו שרצון עז ודבקות אמיתית בקיום מצווה נחשבים כאילו המצווה נעשתה בפועל. מהופעת שלושה מלאכים בבית אברהם אנו למדים, שאמנם הביקור הזה אירע ביום השלישי למילתו של אברהם...

דבר תורה לסעודה שניה

"וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם"

תמה האור החיים הקדוש: מדוע ה' הלך ולא נתן מקום לאברהם, לבקש על פחות מעשרה צדיקים?

ותירץ ב' תירוצים: א. משום שאברהם אבינו בעצמו כשביקש "אולי ימצאון שם עשרה" הוא אמר "ואדברה אך הפעם", כלומר, שאינו מתכוון להוסיף יותר דברים בענין הזה. ב. הקב"ה ידע שפחות מעשרה צדיקים לא תהיה הגנה על העיר סדום, לכן לא נתן לאברהם את האפשרות לבקש. ורש"י הביא ראיה מדור המבול, שהיו שמונה צדיקים - נח ובניו ונשיהם - ובכל זאת לא הצילו את בני דורם.

והקשה עוד האור החיים הקדוש: הרי כתב הזוהר (ח"א פ"ב) שצדיק הוא יסוד העולם ויכול להציל את כל העולם אפילו אם הוא יחידי.

ותירץ ב' תירוצים: א. שדווקא צדיק מופלא יכול להציל את כל העולם. ב. אם אברהם אבינו היה גר עם אנשי סדום היה בכוחו למלט את כל העיר.

דבר תורה לסעודה שלישית

"ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן"

יש לשאול מדוע הקפיד הקב"ה על צחוקה של שרה, הרי אף אברהם צחק, ככתוב בפרשה הקודמת: "ויפול אברהם על פניו ויצחק...".

ומדוע לא הקפיד הקב"ה על כך?

ונראה לומר כי שונה היה צחוקו של אברהם מצחוקה של שרה:

יש צחוק של שמחה ויש צחוק של תימהון - אצל אברהם היה הצחוק עניין של "שמחה" והתרגשות על הנס העתיד להתרחש, אולם שרה צחקה צחוק שונה, על כך שבעלה נשאר זקן והיא לעומת זאת נשארת צעירה והיתה לה עדנה.

ויש לכך ראיה מהגמרא במסכת מגילה (ט') המספרת שחכמי ישראל פירשו את התורה ליוונית ועשו בה מעט שינויים, ואחד השינויים שכתבו הוא "ותצחק שרה בקרוביה", בכך רמזו חז"ל על משמעות צחוקה של שרה, שצחקה על בעלה.

(פניני הבן איש חי)

דבר תורה לסעודה רביעית

דיני סעודה רביעית

לעולם יסדר אדם שלחנו במוצאי שבת, כדי ללוות את השבת, אפילו אינו צריך אלא לכזית. וראוי מאד להזהר ולקיים מצות סעודה רביעית בכל מוצאי שבת.

אמרו חז"ל, אבר אחד יש באדם ונסכוי שמו, ואינו נהנה משום אכילה רק ממה שאוכל במוצאי שבת בסעודת מלוה מלכה. ונכון לסדר את השלחן במפה דרך כבוד.

האם חייב לאכול לחם בסעודה רביעית?

דעת כמה ראשונים שאין חיוב גמור לעשותה בפת.

ודעת הגר"א שיש חיוב לעשותה בפת.

לכן מצווה גדולה להדר לעשותה בפת. ומי שאין לו תיאבון לעשותה בפת, מפני שעושה סעודה שלישית בשבת סמוך לשקיעה, יכול לקיים מצות סעודה רביעית בעוגה או לכל הפחות בפירות. ויכוין ללוות את השבת ולהשאיר ברכה לסעודות החול, ויאיר להם מקדושת השבת.

דין הנשים בסעודה רביעית

גם הנשים חייבות בסעודה רביעית במוצאי שבת, ודינה כדין האיש לכל עניני שבת.(ילקו"י שבת הלכות סעודה רביעית)

לזכרון עולם בהיכל ה'

חנה בת חפסה
אליהו (ללו) דהן
בר פריחה
ינית בת דחל
ת.נ.צ.ב.ה

לזכרון עולם בהיכל ה'

לאה בת
סוליקה רביבו
ז"ל (הי"ד)
ת.נ.צ.ב.ה

לדפואה שלימה

סולטנה
בת פריחה
שמעון
בן סולטנה

לזיווג הגון

שירה
בת ציפורה
חיים בן זיווה
אביעד בן אסתר

לברכה והצלחה

שיר בת אושרת
בן ציון בן מירב

שו"ת עם הרה"ג
הרב בנימין חותה

ברכת כהנים

שאלה: כהן שאין לו טלית, ואין לו גם מהיכן להשיג, האם יעלה לברכת כהנים ואם יכול לכסות ראשו במגבת או במעיל אם יעלה לברכת כהנים.

תשובה: כהן שאין לו טלית לא יעלה לברכת כהנים אבל מועיל שיכסה ראשו במגבת או במעיל.

שאלה: כשאין כהנים בבית הכנסת והשליח ציבור אומר ברכה משולשת האם ילד כהן קטן צריך לצאת לבחוץ.

תשובה: ילד כהן קטן שנמצא בבית הכנסת בזמן שאומרים ברכה משולשת לא צריך לצאת מחוץ לבית הכנסת.

שאלה: כהן להתפלל שחרית בנץ החמה עם מנין גדול עם עוד כהנים או במנין מאוחר יותר אבל הוא כהן יחיד שמזכה שם את הציבור בברכת כהנים מה עדיף.

תשובה: יש לו להתפלל בנץ, אפילו שבמנין השני לא יהיה להם ברכת כהנים.

שאלה: כהן שעשה טעות בעמידה וצריך לחזור ולהתפלל מה עדיף שיתפלל עם הציבור ולא יעשה ברכת כהנים או יעשה ברכת כהנים ויתפלל ביחיד.

תשובה: אם יכול לעשות עמידה עמהם ולא להפסיד ברכת כהנים עדיף שיעשה כן ואם אינו יכול מעיקר הדין רשאי לעשות עמידה שוב ביחיד והעיקר שלא יפסיד ברכת כהנים. ורשאי להקדים העמידה לפני שיתחילו החזרה ויספיק לעשות ברכת כהנים.

דיון משפחתי
עם הרב יצחק זילברשטין

גְּבִיר נִכְבָּד מֵחוּץ לָאָרֶץ שֶׁהִגִּיעַ לְבַקּוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נִכְנַס בְּאַחַד הַיָּמִים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל אֶחָד הַכּוֹלְלִים. כְּשֶׁהִבְחִין שֶׁהַצַּבּוּר מִתְכּוֹנֵן לְתְפִלַּת מִנְחָה, בִּקֵּשׁ לְהִצְטָרֵף אֲלֵיהֶם. אַךְ בָּעֲיָה אַחַת הִטְרִידָה אוֹתוֹ: הוּא שָׂכַח לְהָבִיא אֶת חֲלִיפָתוֹ, וְכִיהוּדִי הַמְדַקְדֵּק בְּמִצְווֹת, הִקְפִּיד תָּמִיד לִלְבֹּשׁ חֲלִיפָה בְּעֵת הַתְּפִלָּה פָּנָה הַגְּבִיר אֶל אֶחָד הָאַבְרֵכִים וּשְׁאָלוֹ אִם יֵשׁ כָּאן חֲלִיפָה מְיֻתֶּרֶת. הָאַבְרֵךְ, שֶׁהִתְכּוֹנֵן לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן מְאֻחָר יוֹתֵר, פָּשַׁט מִיָּד אֶת חֲלִיפָתוֹ הַפְּשׁוּטָה וּמְסָרָהּ לוֹ בְּמֵאוֹר פָּנִים. בְּמֵהֲלַךְ הַתְּפִלָּה חָשׁ הֶעָשִׁיר הִתְעַלּוּת רוּחָנִית מְיֻחֶדֶת וְחָשַׁב בְּלִבּוֹ: "כְּכָל הַנִּרְאֶה אֲנִי עָתִיד בְּכִסּוּת שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאֵין לוֹ בְּעוֹלָמוֹ אֶלָּא תּוֹרָה". בִּזְמַן חֲזָרַת הַשַּׁ"ץ, מָצָא הַגְּבִיר בְּכִיס הַחֲלִיפָה דַּפִּים הַמְּלֻאִים בְּחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה נִפְלָאִים הַכְּתוּבִים בְּכְתַב יָד בָּרוּר, וְעֵינָיו בָּהֶם בְּעֹנֶג רַב לְאַחַר הַתְּפִלָּה הֶחְזִיר הַגְּבִיר אֶת הַחֲלִיפָה לַמַּתְלֶה וְהָלַךְ לְדַרְכּוֹ. כְּשֶׁלָּבַשׁ הָאַבְרֵךְ אֶת חֲלִיפָתוֹ, מָצָא בְּכִיס מַעֲטָפָה וּבָהּ אֶלֶף דּוֹלָר במזומן! לְצַד הַכֶּסֶף נִכְתַּב בְּפֶתֶק: "הָיִתָה לִי הַרְגָּשָׁה מְיֻחֶדֶת כְּשֶׁהִתְפַּלַּלְתִּי בַּחֲלִיפָתְךָ, הִנְּרֶאֶה מִמֶּנָּה כִּי הִנְּךָ תַּלְמִיד חָכָם הַזָּקוּק לְתִמְכָה, וְכֵן הִתְפַּעַלְתִּי מֵחִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁמָּצָאתִי בַּכִּיס" הַשְּׁאֵלָה הַהֲלָכָתִית:

הָאַבְרֵךְ נִכְנַס לִמְבוּכָה וּמֵהֵר לְעַמּוּד הַהוֹרָה, הַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א. הוּא סִפֵּר כִּי דַּפֵּי הַתּוֹרָה שֶׁהָיוּ בְּכִיסוֹ שַׁיָּכִים לְאֶחָד מֵחֲבֵרָיו וְלֹא לוֹ, וְשָׁאַל: הַאִם הַכֶּסֶף שַׁיָּךְ לוֹ, אוֹ שֶׁמָּא עָלָיו לְמָסְרוֹ לַחֲבֵר שֶׁכָּתַב אֶת חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה?

תְּשׁוּבָה: נִרְאֶה שֶׁבַּעַל הַחֲלִיפָה יָכוֹל לְהַשְׁאִיר אֶצְלוֹ אֶת מִלּוֹא הַסְּכוּם, מֵשׁוּם שֶׁמִּסְתַּבֵּר שֶׁהַתְּרוּמָה הָיְתָה נִתֶּנֶת לוֹ אַף לְלֹא מְצִיאַת חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה, לְאַחַר שֶׁהַגְּבִיר הִתְרַשֵּׁם שֶׁמְּדֻבָּר בְּתַלְמִיד חָכָם עָנִי, וְזָכָה לְהַרְגָּשָׁה מְיֻחֶדֶת בַּתְּפִלָּה עִם חֲלִיפָתוֹ, וּקְרִיאַת חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה רַק הוֹסִיפָה לְתִחוּשַׁת הַעֲרָכָתוֹ לָאַבְרֵךְ. וּכְפִי שֶׁרָאִינוּ, הַגְּבִיר פָּתַח תְּחִלָּה בְּהִתְרַשְּׁמוּתוֹ מֵהַחֲלִיפָה, וְאֶת הִתְרַשְּׁמוּתוֹ מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה צִיֵּן לְבַסּוֹף, וְלָכֵן יֵשׁ לִנְקֹט שֶׁהַמַּתָּנָה שַׁיֶּכֶת לְבַעַל הַחֲלִיפָה. כְּמוֹ כֵן, הַגְּבִיר אָמַר שֶׁרוֹצֶה לְיַתֵּן אֶת הַכֶּסֶף לְבַעַל הַחֲלִיפָה, וְלֹא הִצִּיב תְּנַאי שֶׁהַמַּתָּנָה נִתֶּנֶת לוֹ רַק אִם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִכְתְּבוּ עַל יָדוֹ, אֶלָּא נָתַן בְּסָתָם, לְלֹא הַגְבָּלוֹת, וּמִמֵּילָא הַמַּתָּנָה שַׁיֶּכֶת לְבַעַל הַחֲלִיפָה בִּלְבַד!

לְסִכּוּם: הָאֶלֶף דּוֹלָר שַׁיָּכִים לְבַעַל הַחֲלִיפָה.

מאמר
מפי הרב אורן נזרית

מעלת חינוך הילדים

בַּפָּרָשָׁתֵינוּ נֶאֱמַר: "וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ בוֹ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ; כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו" וְגוֹ', וּפֵרֵשׁ רַשִּׁ"י, כִּי יְדַעְתִּיו, לְשׁוֹן חִבָּה. הַשָּׁבָח הַגָּדוֹל שֶׁהִשְׁתַּבַּח בּוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גִּלָּה, כְּבָיָכוֹל, חִבָּתוֹ כְּלַפָּיו הָיָה מֻחְמָת שֶׁעָסַק בֶּעֱבוֹדַת הַחִנּוּךְ. וּלְעִנְיַן זֹאת אֱמֹר אִיּוֹב מָצִינוּ (איוב א, א): "וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא תָּם וְיָשָׁר וְיָרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע", וּלְמָה לֹא הִשְׁתַּבַּח אִיּוֹב בְּשֶׁבַח הַחִבָּה כְּאַבְרָהָם? אֶלָּא שֶׁהַהֶבְדֵּל בֵּין אַבְרָהָם לְאִיּוֹב הָיָה, דְּהִנֵּה מָצִינוּ אֱמֹר אִיּוֹב (שם א, ה): "וְהָשְׁכִּים בַּבֹּקֶר וְהֶעֱלָה עֹלוֹת מִסְפַּר כֻּלָּם כִּי אָמַר אִיּוֹב אוּלַי חָטְאוּ בָנַי וּבֵרְכוּ אֱלֹהִים בִּלְבָבָם כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל הַיָּמִים", כְּלוֹמַר שֶׁאִיּוֹב הָיָה מַקְרִיב קָרְבָּנוֹת אֲחֵרֵי הַחֵטְא שֶׁל בָּנָיו, וְלֹא נִזְהַר לְזָרְזָם שֶׁלֹּא יֶחֱטְאוּ לְיִדֵּי חֵטְא, אֲבָל בְּאַבְרָהָם נֶאֱמַר: "כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו", שֶׁהָיָה מַזְהִירָם שֶׁלֹּא יֶחֱטְאוּ לְיִדֵּי חֵטְא. (שיחות חיזוק וירא)

שו"ת עם הרה"ג
הרב יעקב סיני

הגרלה במפעל הפיס

שאלה: האם מותר להשתתף בהגרלות מפעל הפיס? יש כל מיני שמועות, מהי דעתו של מרן זצ"ל?

לבני ספרד, אסור להשתמש בהגרלות מפעל הפיס, כדין 'משחק בקוביא', שאסור משום 'אסמכתא'. כלומר, אדם סומך על כך שינצח במשחק, וכלל לא מעלה בדעתו להקנות את הכסף לשני על הצד שהוא יפסיד. נמצא שהכסף שהזוכה מקבל, הוא גזל. אמנם לבני אשכנז יש להקל בזה.

בשנים האחרונות לחייו של מרן זצ"ל, עלתה טענה שמפעל הפיס משתמשים בחלק מהכסף להקמת תלמודי תורה ומוסדות תורניים. לכן אמר מרן, אם באמת זו המציאות, ואדם מסכים בדעתו שהוא מקנה את הכסף בלב שלם למפעל הפיס, אפילו אם לא יזכה כי אולי ישתמשו בכסף למטרות טובות, אז אין חשש 'אסמכתא' ויש מקום להקל. וכך שמעתי מפי קדשו.

לחמם מרק על הפלטה

שאלה: אנחנו אוהבים לאכול מרק בשבת חורף בסעודה שלישית. איך אפשר לחמם את המרק על הפלטה?

מרק מבושל כל צרכו שהתקדרה, אסור לחממו על גבי הפלטה, כיוון שהוא חוזר ומתבשל. (בשונה מדבר יבש שאינו חוזר ומתבשל). ועל ידי גוי - מותר. הפתרון הנוח ביותר, לחמם את המרק בדרך 'גרמא': לכוון מערב שבת את הפלטה על שעון שבת שתכבה בשבת בשעה מסוימת, ותחזור להידלק כעבור שעה. בזמן שהפלטה כבויה והתקררה, אפשר להניח עליה את סיר המרק, וכאשר הפלטה תידלק היא תחמם את האוכל. זהו 'גרמא', ובצירוף שיטות הסוברים שאין בישול אחר בישול בדבר לח - מותר.

לרפואה שלימה
יוסף בן ויקטוריה
דוד בן טטיאנה
יצחק בן חנה

לרפואה שלימה
ברוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מירה מרים
בת רחל

לברכה והצלחה
מרדכי יפה
מודנו וב"ב
ליאור ושיר
מודנו

לברכה והצלחה
חיים לוי וב"ב
רון רבקה
הודיה לוי
אלמוג לוי
בן שולמית

לברכה והצלחה
אלג'דיה
בת מרים
מרים (מירי)
בת רות

מלאכת חורש

מהי מלאכת חורש?

מלאכת חורש היא הראשונה מבין ל"ט מלאכות שבת, והיא מהווה את אבן היסוד לכל תהליך גידול הצומח. להלן פירוט רחב ומסודר של טעמי המלאכה, הגדרתה ההלכתית, דיניה, תולדותיה והאיסורים מדרבנן הקשורים בה

טעם המלאכה והמקור במשכן

כל מלאכות שבת נלמדות מהמלאכות שנעשו לצורך הקמת המשכן. במשכן, כדי להשיג סממנים וצמחים לצביעת יריעות המשכן, היה צורך לשתול ולגדל אותם. לשם כך חרשו את האדמה לפני הזריעה. ההגדרה היסודית של המלאכה היא כל פעולה המייפה ומתקנת את הקרקע ומכשירה אותה לזריעה או לנטיעה

אבות ותולדות מהתורה

במלאכת שבת, אב מלאכה הוא הפעולה המקורית שנעשתה במשכן, ותולדה היא פעולה בעלת אותה מטרה ותוצאה. אב המלאכה הוא חרישה, שפירושה גרירת מחרשה באדמה כדי לרכך אותה ולהפוך אותה.

תולדות חורש האסורות מהתורה

תולדות חורש האסורות מהתורה כוללות חפירה של גומחה או בור באדמה, וחריצה שהיא עשיית קו או חריץ בקרקע. תולדות נוספות הן סיקול שפירושו פינוי אבנים מהשדה כדי להכשיר אותו לזריעה, יישור הקרקע והשוואת פני השטח כדי שיהיה נוח לזרוע או כדי שהמים יתפזרו שווה בשווה, וכן זיבול שפירושו פיזור דשן על האדמה כדי להשביח אותה

דינים מרכזיים וגדרי האיסור

שיעור המלאכה: החורש או החופר כל שהוא, אפילו בכמות קטנה ביותר, שעושה זאת לצורך תיקון הקרקע, חייב מהתורה, ואם אינו צריך את הגומא אלא רק את החול אסור מדרבנן.

חלוקה בין שדה לבית:

בשדה או בגינה שבהם יש קרקע רכה, אסור לחפור, לחרוץ או לגרור חפצים כבדים שעלולים לעשות חריץ. בתוך הבית, ברצפה מרוצפת כמו קרמיקה או אבן, אין איסור חורש משום שהקרקע אינה בת זריעה. ברצפת עפר, כפי שהיה בבתים של פעם או במחסנים מסוימים היום, אסור לטאטא בכוח או לגרור חפצים כבדים מחשש ליישור גומות, (כמבואר בהרחבה לקמן).

גרירת חפצים בשבת

חל איסור גרירה של חפצים כגון ספסל, מיטה או כיסא כבדים על גבי קרקע עפר, אם הם בוודאות יעשו חריץ באדמה, וזהו דין פסיק רישא (פעולה מותרת שכתוצאה ממנה נגרם פעולה אסורה). מותר לגרור אותם אם הם קלים ואין ודאות שיעשו חריץ, שכן זהו דבר שאינו מתכוון. בקרקע מרוצפת מותר לגרור בכל מקרה.

פסיעה ודריכה על גבי קרקע

פסיעה רגילה על גבי אדמה או דשא מותרת לחלוטין, למרות שהנעליים דוחסות מעט את העפר. הסיבה לכך היא שהאדם אינו מתכוון לחרוש או ליישר את הקרקע, ואין זו דרך חרישה. עם זאת, נעליים בעלות סוליה עם בליטות חדות וקשות במיוחד, או נעלי עקב דקות המשקיעות את הקרקע ומנקבות בה חורים בצורה ודאית, אסורות בטלטול על גבי אדמה רכה משום שהן פועלות פעולת חפירה ודאית

שימוש בעגלות ילדים

דחיפת עגלת ילדים או עגלת קניות על גבי דשא או אדמה יבשה מותרת, כיוון שהגלגלים אינם חופרים באדמה אלא רק דוחסים אותה, והדבר נעשה ללא כוונה לייפה את הקרקע. באדמה בוצית או בבוץ רך מאוד, שבהם הגלגלים עושים חריצים עמוקים ומזיזים את העפר לצדדים בצורה בולטת, יש להימנע מהסעת העגלה משום שהדבר נחשב לחריצה ודאית של הקרקע

ניקוי הגינה והחצר מחפצים

פינוי אבנים, ענפים או לכלוך הפזורים בגינה עלול להוות איסור מהתורה של תולדת סיקול, אם הפעולה הזו מכשירה ומייפה את פני השטח לקראת זריעה או נטיעה עתידית. אם האבנים או הענפים מפריעים לאדם לשבת בגינה או לעבור בה, מותר להזיזם רק אם הם אינם מוקצה, ובתנאי שהכוונה המפורשת היא רק לצורך השימוש המקומי ולא לשם תיקון וניקוי השטח פתיחת מטריות וסככות מעל הקרקע אין איסור חורש בעצם עשיית צל על גבי האדמה בשבת. מניעת אור השמש מהצמחים אינה נחשבת לפעולת חרישה או זריעה, ולכן דיני חורש אינם חלים על עצם יצירת הצל מעל השדה או הגינה

גזירות חכמים ואיסורים מדרבנן

כדי להרחיק את האדם מאיסור חורש דאורייתא, גזרו חכמים איסורים על פעולות דומות, כגון לטאטאות רצפת עפר.

ניקיון רצפת עפר

אסור לטאטא קרקע במטאטא בשבת, שמא יבוא להשוות גומות בחול, והמשווה גומות בשדה חייב משום חורש. אומנם בבית מרוצף וכן חצר שהיא מרוצפת מותר לטאטא אותם במטאטא.

(אומנם לדעת הרמ"א אסור לטאטא אפילו בבית מרוצף, הואיל ובימהם רוב הבתים לא היו מרוצפים, וגזרו שאם אדם יטאטא בבית שמרוצף יבוא לטאטאות גם בבית שאינו מרוצף. וכתבו הפוסקים שכיום שרוב הבתים מרוצפים גם לדעת הרמ"א יש להקל לטאטאות בית מרוצף) (חזו"ע שבת ח"ד עמ' מ"ו).

שטיפת רצפה במים

אין לשטוף את הרצפה במים בשבת גזירה שמא ישטוף במים קרקע שאינה מרוצפת, ויבוא לידי השוואת גוומות (דין זה הוא גם לדעת הספרדים וגם לדעת האשכנזים). ומכל מקום אם נתלכלכה הרצפה מותר לשפוך מים על המקום המלוכלך ניקיון נקודתי, ולגורפם על ידי מגב גומי שאין בו חשש סחיטה.

